

Toezicht en coördinatie in het bouwproces

Proefschrift

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Technische Universiteit Delft,
op gezag van de Rector Magnificus prof.dr.ir. T.H.J.J. van der Hagen
voorzitter van het College voor Promoties,
in het openbaar te verdedigen op
dinsdag 27 maart 2018 om 15:00 uur

door

Hugo Philip Corné Willem STRANG
Master of Laws, Universiteit van Tilburg, Nederland
geboren te Berkel-Enschot, Nederland

Dit proefschrift is goedgekeurd door de promotor.

Samenstelling promotiecommissie bestaat uit:

Rector magnificus	voorzitter
Prof. mr. dr. M.A.B. Chao-Duivis	Technische Universiteit Delft, promotor

Onafhankelijke leden:

Prof. mr. M.A.M.C. van den Berg	Tilburg University
Prof. mr. S. van Gulijk	Tilburg University
Prof. mr. J.M. Hebly	Universiteit Leiden
Prof. dr. ir. M.H. Hermans	Technische Universiteit Delft
Prof. mr. C.E.C. Jansen	Vrije Universiteit Amsterdam
Prof. dr. ir. H.J. Visscher	Technische Universiteit Delft, reservelid

Voorwoord

Dit proefschrift had ik niet af kunnen ronden zonder de waardevolle bijdrage van enkele personen. Graag wil ik dan ook een woord van dank tot hen richten.

Allereerst wil ik mijn promotor prof. mr. dr. Monika Chao-Duivis bedanken voor haar vakkundige begeleiding en voor het door haar in mij gestelde vertrouwen. Ik heb het altijd prettig gevonden dat ik, naast het schrijven van dit proefschrift, uit hoofde van mijn functie als jurist bij het Instituut voor Bouwrecht ook inhoudelijk betrokken kon zijn bij diverse andere interessante onderzoeken en projecten. Deze werkverdeling, die door Monika mogelijk is gemaakt, is de kwaliteit van het proefschrift alleen maar ten goede gekomen. Bovendien heb ik me hierdoor breder kunnen ontwikkelen dan wanneer ik me alleen op dit promotieonderzoek zou hebben gericht.

Daarnaast wil ik prof. mr. M.A.M.C. van den Berg, prof. mr. S. van Gulijk, prof. mr. J.M. Hebly, prof. dr. ir. M.H. Hermans, prof. mr. C.E.C. Jansen en prof. dr. ir. H.J. Visscher danken voor hun bereidheid om zitting te nemen in de promotiecommissie en voor hun bereidheid om de concepttekst van dit proefschrift te voorzien van nuttig commentaar.

Verder ben ik Machteld de Hoon, Gert-Jan van Leeuwen, Bert Rademaker, Martien Schaub, Dik Spekkink, Dick van Werven en Evert Jan Wijers ieder afzonderlijk zeer erkentelijk voor de moeite die zij hebben genomen om tijdens dit promotietraject op verschillende momenten met mij van gedachten te wisselen over mijn onderzoek. Hun zinvolle opmerkingen en de interessante besprekingen hebben dit proefschrift naar een hoger niveau getild.

Graag wil ik ook mijn collega's (en oud-collega's) op het Instituut voor Bouwrecht bedanken. Zij zorgen iedere dag weer voor een omgeving met een aangename sfeer waarin het heel prettig werken is. Na een gezellig en relativerend gesprek ging ik altijd met goede moed weer aan de slag.

Een persoonlijk woord van dank gaat uit naar mijn paranimfen. Emma, jij hebt mijn promotieonderzoek altijd op de voet gevolgd. Dank je wel voor het nalezen van conceptteksten en voor het praktisch werk dat je rondom mijn promotie uit handen hebt genomen, maar bovenal bedankt dat je zo'n fijne zus bent. Wouter, die Atlantische Oceaan tussen ons maakt dat we elkaar de afgelopen jaren niet veel hebben gezien, maar die heeft er wel voor gezorgd dat je een perfecte Engelse samenvatting hebt kunnen maken. Dank daarvoor, maar bovendien bedankt voor al die jaren vriendschap. Heel bijzonder dat je speciaal voor mijn promotie 'even' over komt vliegen.

Mijn laatste woorden van dit voorwoord bewaar ik voor Katrien en Mathijs. Lieve Katrien, dank je wel voor je onvoorwaardelijke steun, je geduld en je kritische (advocaten)blik op conceptteksten. Samen vormen wij een perfect team! Lieve Mathijs, je bent nog heel klein, maar je zorgt nu al voor zoveel plezier in ons leven. Dit proefschrift draag ik op aan jou.

Hugo Strang

Utrecht, februari 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	v
Algemene inleiding	
De onderwerpkeuze voor coördinatie en toezicht	1
De opzet van het onderzoek	2
Overkoepelende onderzoeksvraag	3
Deel I: Toezicht	
1. Inleiding	
1.1 Inleiding op het hoofdstuk	7
1.2 Aanleiding voor het onderzoek	7
1.2.1 Toezichtproblemen in het bouwproces	7
1.2.2 Toezichtproblemen vanuit een juridisch perspectief	10
1.2.2.1 In welke rechtsverhoudingen speelt privaatrechtelijk toezicht een rol?	10
1.2.2.2 In welke rechtsverhoudingen speelt publiekrechtelijk toezicht een rol?	11
1.3 Onderzoeksvraag	12
1.4 Plan van behandeling	12
1.5 Definities	13
2. Toezicht algemeen	
2.1 Inleiding	15
2.1.1 Soorten toezicht	15
2.1.2 Bij toezicht betrokken partijen	17
2.1.3 Doel van toezicht	17
2.2 Wat houdt toezicht feitelijk in?	19
2.2.1 Het verzamelen van informatie	19
2.2.2 De beoordeling van de verzamelde informatie	19
2.2.3 Handhaving	20
2.3 Nieuwe vormen van toezicht in het bouwproces	20
2.3.1 Nieuwe vormen van privaatrechtelijk toezicht	20
2.3.1.1 Stysteemgerichte contractbeheersing	20
2.3.1.2 Verborgen Gebreken Verzekering met gebruikmaking van Technical Inspection Service	21
2.3.2 Private kwaliteitsborging op grond van publiekrechtelijke normen	22
2.4 Conclusie	22

3.	Goed toezicht	
3.1	Onderzoek naar toezicht algemeen	23
3.2	Een systeem- en procesmatige benadering: drie niveaus van toezicht	25
3.3	Een risicogestuurde benadering van toezicht	26
3.4	Onderzoek naar markttoezicht	28
3.4.1	Onafhankelijkheid	29
3.4.2	Transparantie	30
3.4.3	Accountability	31
3.5	Zes principes van goed toezicht gehanteerd door de overheid	32
3.5.1	Selectief toezicht	32
3.5.2	Slagvaardig toezicht	33
3.5.3	Samenwerkend toezicht	33
3.5.4	Onafhankelijk toezicht	33
3.5.5	Transparant toezicht	33
3.5.6	Professioneel toezicht	34
3.6	Een juridische benadering	34
3.6.1	Juridische beginselen van behoorlijk toezicht	34
3.6.1.1	De zorgvuldigheidsnorm van art. 6:162 BW	34
3.6.1.2	Publiekrechtelijke beginselen van behoorlijk toezicht	36
3.6.2	Argumenten voor en tegen aansprakelijkheid van toezichthouders	39
3.6.2.1	Argumenten voor aansprakelijkheid van toezichthouders	39
3.6.2.2	Argumenten tegen aansprakelijkheid van toezichthouders	40
3.6.2.3	Tussenconclusie: aansprakelijkheid van toezichthouders	41
3.7	Conclusie: Beoordelingskader juridische regeling toezicht	41
3.7.1	Elementen van belang voor het beoordelingskader	41
3.7.2	Toetsingskader voor toezicht	46
4.	Privaatrechtelijk toezicht op het bouwproces vanuit een juridisch perspectief	
4.1	Het juridisch kader	47
4.1.1	De rechtsverhouding tussen opdrachtgever en aannemer	47
4.1.1.1	Overeenkomst tussen opdrachtgever en aannemer: de UAV 2012	48
4.1.1.2	Geïntegreerde overeenkomst tussen opdrachtgever en opdrachtnemer (UAV-GC 2005)	55
4.1.1.3	Het BW	59
4.1.1.3.1	De titel aanneming van werk	59
4.1.1.3.2	Artikel 6:101 BW	63
4.1.1.3.3	Artikel 6:248 lid 2 BW	64
4.1.1.3.4	Het nieuwe artikel 7:758 lid 4 BW	64
4.1.1.3.5	Criteria van goed toezicht	66
4.1.1.4	PEL SC	66
4.1.1.5	Een vergelijking van de verschillende regelingen vanuit het oogpunt van goed toezicht	68
4.1.2	De rechtsverhouding tussen opdrachtgever en de toezichthouder	69

4.1.2.1	De DNR 2011	70
4.1.2.2	De titel overeenkomst van opdracht	74
4.1.2.3	Een vergelijking van de regelingen vanuit het oogpunt van goed toezicht	77
4.2	Toezicht leidt tot een positief oordeel over de naleving	77
4.2.1	Gevolgen van een onjuist positief oordeel	78
4.2.2	Aansprakelijkheid van de aannemer jegens de opdrachtgever: consequenties van het niet onderkennen van fouten door de opdrachtgever	78
4.2.2.1	Hoofddlijn: UAV in de arbitrale rechtspraak	78
4.2.2.1.1	Uitgangspunten arbitrale rechtspraak	78
4.2.2.1.2	Op welke wijze worden de voor de opdrachtgever nadelige consequenties van falend toezicht in de arbitrale rechtspraak verzacht?	79
4.2.2.2	Overheidsrechtspraak	80
4.2.2.3	Literatuur	81
4.2.2.3.1	Literatuur: tekst van de UAV als uitgangspunt	81
4.2.2.3.2	Literatuur: causaliteit/onverplichtheid van toezicht/rechtsverwerking/eigen schuld	83
4.2.2.4	Eigen opvatting over de gevolgen van falend directietoezicht	92
4.2.2.4.1	Toezicht tijdens de uitvoeringsfase: causaliteit	92
4.2.2.4.2	Toezicht bij de oplevering: rechtsverwerking	97
4.2.3	Aansprakelijkheid van de toezichthouder jegens de opdrachtgever	101
4.2.3.1	Hoofddlijn: de arbitrale rechtspraak	101
4.2.3.2	Literatuur	103
4.2.3.3	Eigen opvatting	104
4.2.4	Aansprakelijkheid van de toezichthouder jegens een derde	105
4.3	Toezicht leidt tot een negatief oordeel over de naleving; belemmering van werkzaamheden	106
4.4	Conclusie en beantwoording deelvraag	107
5.	Publiekrechtelijk toezicht op het bouwproces vanuit een juridisch perspectief	
5.1	Het publiekrechtelijke kader van het publiekrechtelijke toezicht	109
5.1.1	Het publiekrechtelijke kader: Wabo en Woningwet	109
5.1.2	Regels omtrent toezicht	111
5.2	Het privaatrechtelijke kader van het publiekrechtelijke toezicht: de onrechtmatige daad	112
5.2.1	Onrechtmatige daad	112
5.2.2	Toerekenbaarheid	113
5.2.3	Schade	114
5.2.4	Causaal verband	115
5.2.5	Relativiteit	116
5.2.5.1	De wettelijke bepaling en de wetsgeschiedenis	117
5.2.5.2	Kritiek in de literatuur op de relativiteit	118

5.2.5.3	De literatuur over het vaststellen van het beschermingsbereik	120
5.2.5.4	Conclusie	121
5.3	Gebrekkige vergunningverlening: ten onrechte is vergunning verleend	121
5.3.1	Vergunning vernietigd of ingetrokken; fysieke bouwproces reeds gestart	121
5.3.1.1	Aansprakelijkheid jegens vergunninghouder	121
5.3.1.1.1	Hoofdlijn in de rechtspraak	122
5.3.1.1.2	Literatuur	123
5.3.1.1.3	Eigen opvatting	124
5.3.1.2	Aansprakelijkheid jegens derde	125
5.3.1.2.1	Hoofdlijn in de rechtspraak	126
5.3.1.2.2	Eigen opvatting	126
5.3.2	Vergunning vernietigd of ingetrokken; fysieke bouwproces nog niet gestart	127
5.3.2.1	Aansprakelijkheid jegens vergunninghouder	127
5.3.2.1.1	Hoofdlijn: Rechtspraak	127
5.3.2.1.2	Literatuur	128
5.3.2.1.3	Eigen opvatting	129
5.3.3	Ten onrechte verleende vergunning niet vernietigd of ingetrokken	129
5.3.3.1	Hoofdlijn: formele rechtskracht in de rechtspraak	129
5.3.3.2	Literatuur	130
5.3.3.3	Eigen opvatting	132
5.4	Falend uitvoeringstoezicht	132
5.4.1	Aansprakelijkheid jegens vergunninghouder: niet opmerken van fouten	133
5.4.1.1	Hoofdlijn in de rechtspraak	133
5.4.1.2	Literatuur	135
5.4.1.3	Eigen opvatting	136
5.4.2	Aansprakelijkheid jegens vergunninghouder: belemmering van werkzaamheden; onterechte handhaving	138
5.4.3	Aansprakelijkheid jegens vergunninghouder: gemeentelijk bouwtoezicht heeft primaire taak in het bouwproces	140
5.4.4	Aansprakelijkheid jegens derden: niet opmerken van fouten	142
5.4.4.1	Hoofdlijn in de rechtspraak	142
5.4.4.1.1	Hoofdlijn in de rechtspraak: aansprakelijkheid jegens derden voor gebrekkig bouwtoezicht	142
5.4.4.1.2	Hoofdlijn in de rechtspraak: relativiteit	145
5.4.4.2	Literatuur	147
5.4.4.2.1	Literatuur: aansprakelijkheid jegens derden voor gebrekkig bouwtoezicht	147
5.4.4.2.2	Literatuur: relativiteit	150
5.4.4.3	Eigen opvatting	154
5.4.4.3.1	Zorgvuldigheidsnorm	154
5.4.4.3.2	Relativiteit	159
5.4.5	Conclusie	165

5.5	Wettelijk bouwtoezicht door private partijen	166
5.5.1	Juridisch kader: hoe ziet privaat bouwtoezicht eruit?	167
5.5.1.1	Van welke regels wordt de naleving onderwerp van privaat toezicht?	167
5.5.1.2	Hoe wordt toegezien op de naleving?	167
5.5.1.2.1	Instrumenten voor kwaliteitsborging	167
5.5.1.2.2	Verschillende typen bouwwerken	168
5.5.1.2.3	Welke partijen spelen een rol in het stelsel van privaat toezicht?	169
5.5.1.3	Private kwaliteitsborging en de beginselen van goed toezicht	170
5.5.2	De aansprakelijkheid van de private toezichthouder jegens de vergunninghouder	175
5.5.2.1	Het niet goedkeuren van een ontwerp/bouwwerk	175
5.5.2.2	Het niet opmerken van fouten in een ontwerp/bouwwerk waardoor niet voldaan wordt aan de voorschriften van het Bouwbesluit	176
5.5.3	De aansprakelijkheid van de private toezichthouder jegens derden	178
5.5.4	De aansprakelijkheid van de gemeente jegens de vergunninghouder bij private beoordeling	182
5.5.5	De aansprakelijkheid van de gemeente jegens derden bij private beoordeling	183
5.6	Conclusie en beantwoording deelvraag	183
6.	Conclusie en beantwoording onderzoeksvraag toezicht	187

Deel II: Coördinatie

7. Inleiding

7.1	Aanleiding van het onderzoek	195
7.1.1	Coördinatieproblemen in het bouwproces	195
7.1.2	Coördinatieproblemen vanuit een juridisch perspectief	198
7.2	Afbakening van het onderwerp	200
7.3	Opzet van dit deel van het onderzoek	202
7.3.1	Een multidisciplinaire benadering	202
7.3.2	Onderzoeksvragen	204
7.4	Terminologie	204

8. Coördinatie vanuit een managementperspectief

8.1	Inleiding	207
8.2	Coördinatie algemeen	207
8.2.1	Inleiding	207
8.2.2	Het begrip coördinatie	208
8.2.2.1	Een definitie	208
8.2.2.1.1	Onderlinge afhankelijkheid	209

8.2.2.1.2	Een doel	211
8.2.2.2	Soorten coördinatie	211
8.2.2.2.1	Expertise coordination practices en dialogic coordination practices	212
8.2.2.2.2	Expliciete en impliciete coördinatie	212
8.2.2.3	Verschillende perspectieven op coördinatie	214
8.2.2.3.1	Het organisatorische perspectief	214
8.2.2.3.2	Het sociale perspectief	216
8.2.2.4	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	217
8.2.3	Coördinatie-activiteiten	218
8.2.3.1	Methoden van coördinatie	218
8.2.3.2	Coördinatie-activiteiten en de effectiviteit en efficiëntie daarvan	219
8.2.3.3	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	221
8.2.4	De rol van coördinator	221
8.2.4.1	De functie van coördinator	221
8.2.4.2	Wie heeft de rol van coördinator	222
8.2.4.3	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	224
8.2.5	Conclusie	224
8.3	Coördinatie in de bouw	225
8.3.1	Inleiding	225
8.3.2	Het belang van coördinatie in de bouw	225
8.3.2.1	Het belang van coördinatie onderzocht	226
8.3.2.2	Onderzoeksrapporten over ongevallen	227
8.3.2.3	Constructieve veiligheid	231
8.3.2.4	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	233
8.3.3	Welke omstandigheden liggen ten grondslag aan coördinatieproblemen in het bouwproces	234
8.3.3.1	Factoren met betrekking tot de eigenschappen van het bouwproces	234
8.3.3.2	Economische factoren	236
8.3.3.3	Houding en hoedanigheid van partijen	237
8.3.3.4	Juridische factoren	238
8.3.3.5	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	238
8.3.4	Raakvlakken in de verschillende fases van het bouwproces	239
8.3.4.1	Inleiding	239
8.3.4.2	Motieven voor opknippen van projecten	239
8.3.4.3	Raakvlakrisico's	240
8.3.4.4	Maatregelen nemen die raakvlakrisico's kunnen beperken of voorkomen	241
8.3.4.5	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	242
8.3.5	Beheersing van het bouwproces in relatie tot coördinatie	242
8.3.5.1	Bouwprojectmanagement en de beheersaspecten daarvan	242
8.3.5.2	Interfacemanagement	243
8.3.5.3	Kwaliteitsborging	245
8.3.5.4	Tussenconclusie en de relatie tot bouwcontracten	245
8.3.6	Conclusie	246

8.4	Samenwerking	247
8.4.1	Inleiding	247
8.4.2	Het begrip samenwerking	248
8.4.2.1	Het begrip samenwerking	248
8.4.2.2	Projectoverstijgende en projectgebonden samenwerking	249
8.4.3	De verhoudingen tussen betrokken partijen	250
8.4.3.1	Cultuur	250
8.4.3.2	Verhoudingen tussen partijen in het bouwproces	251
8.4.3.3	Tussenconclusie en relatie tot het bouwcontractenrecht	252
8.4.4	Sturingsmechanismen voor contractuele relaties	253
8.4.4.1	Succes- en faalfactoren	253
8.4.4.2	Deelprocessen van samenwerking	255
8.4.4.3	Tussenconclusie en relatie met het bouwcontractenrecht	256
8.4.5	Conflictbeheersing	257
8.4.5.1	Oorzaken van conflicten	257
8.4.5.2	Soorten conflicten	258
8.4.5.3	De oplossing van conflicten	259
8.4.5.3.1	Belemmeringen voor een snelle oplossing van conflicten	259
8.4.5.3.2	Factoren in het bouwproces die succesvolle beheersing van conflicten beïnvloeden	260
8.4.5.4	Tussenconclusie en relatie tot het bouwcontractenrecht	261
8.4.6	Geschilbeslechting	261
8.4.6.1	Vormen van geschilbeslechting	262
8.4.6.2	De keuze voor een methode van geschilbeslechting	263
8.4.6.3	Tussenconclusie en relatie met het bouwcontractenrecht	264
8.4.7	Conclusie	264
8.5	Informatie en communicatie	265
8.5.1	Inleiding	265
8.5.2	De begrippen informatie en communicatie	266
8.5.2.1	Informatie	266
8.5.2.1.1	Onderscheid naar doel van informatie	266
8.5.2.1.2	Informatie en kennis	267
8.5.2.1.3	Tacit knowledge en explicit knowledge	267
8.5.2.2	Communicatie	268
8.5.2.3	Tussenconclusie en relatie tot het bouwcontractenrecht	269
8.5.3	Oorzaken van communicatieproblemen	270
8.5.4	Effectiviteit van communicatie	272
8.5.5	Informatiestromen bij coördinatie	273
8.5.6	Informatie-uitwisseling door middel van digitale hulpmiddelen	274
8.5.7	Conclusie	275
8.6	Conclusie en beantwoording deelvraag	276
9.	Coördinatie vanuit een juridisch perspectief	
9.1	Inleiding	281
9.2	Samenwerkingsmodellen	281

9.2.1	Traditionele ‘driehoek’	282
9.2.2	Nevenaanneming	283
9.2.3	Onderaanneming	287
9.2.4	Integratie van ontwerp en uitvoering	288
9.2.5	Bouwteam	289
9.2.6	Bouwcombinatie	291
9.2.7	Ketensamenwerking	293
9.2.8	Alliantie	295
9.2.9	Ontwerpteam	297
9.2.10	Conclusie	299
9.3	Grondfiguren	299
9.3.1	Nevenaanneming	300
9.3.2	Nevengeschikte adviesovereenkomsten	300
9.3.3	Het ‘UAV-GC-model’	301
9.3.4	Onderaanneming	302
9.3.5	Conclusie	302
9.4	Dogmatische benadering van de grondfiguren	303
9.4.1	Inleiding	303
9.4.2	Verschillende typen overeenkomsten	303
9.4.2.1	Bilaterale overeenkomst	303
9.4.2.2	Meerpartijenovereenkomst	307
9.4.2.3	Samenhangende overeenkomsten	309
9.4.3	Rechtsgevolgen bij verschillende typen overeenkomsten	315
9.4.3.1	Een bilaterale overeenkomst	316
9.4.3.1.1	Rechten en verplichtingen van partijen	316
9.4.3.1.2	De aansprakelijkheid van partijen jegens elkaar	320
9.4.3.1.3	De regeling van de coördinatie met andere overeenkomsten	321
9.4.3.1.4	De beëindiging van de overeenkomst	324
9.4.3.2	Meerpartijenovereenkomst	324
9.4.3.2.1	De rechten en verplichtingen van partijen	324
9.4.3.2.2	De aansprakelijkheid van partijen (intern en extern)	325
9.4.3.2.3	De regeling van de coördinatie	330
9.4.3.2.4	De (gedeeltelijke) beëindiging van de overeenkomst	331
9.4.3.3	Samenhangende overeenkomsten	332
9.4.3.3.1	De rechten en verplichtingen van partijen	332
9.4.3.3.2	De aansprakelijkheid van partijen (intern en extern)	335
9.4.3.3.3	De regeling van de coördinatie	338
9.4.3.3.4	De (gedeeltelijke) beëindiging van de overeenkomst	339
9.4.4	Conclusie	339
9.5	Conclusie en beantwoording deelvraag	341
10.	Coördinatie in de algemene voorwaarden	
10.1	Inleiding	345
10.2	Beoordelingskader overeenkomsten	345
10.2.1	Inleiding	345

10.2.2	Beoordelingskader bilaterale overeenkomsten	346
10.2.2.1	De taken en bevoegdheden van de coördinator	347
10.2.2.2	De keuze van de coördinator	348
10.2.2.3	De afstemming van bilaterale afspraken in het kader van raakvlakrisico's	348
10.2.2.4	Het bevorderen van effectieve en efficiënte communicatie met betrekking tot coördinatie	349
10.2.2.5	Het bevorderen van effectieve en efficiënte samenwerking op het gebied van coördinatie	351
10.2.2.6	De regeling van aansprakelijkheid van partijen voor schade als gevolg van coördinatieproblemen	351
10.2.2.7	Conclusie: het toetsingskader voor bilaterale overeenkomsten	352
10.2.3	Beoordelingskader multilaterale coördinatieovereenkomst	352
10.2.3.1	De taken en bevoegdheden van de coördinator	353
10.2.3.2	De keuze van de coördinator	353
10.2.3.3	Multilaterale afspraken in het kader van raakvlakrisico's	354
10.2.3.4	Communicatie met betrekking tot coördinatie	354
10.2.3.5	Samenwerking op het gebied van coördinatie	356
10.2.3.6	Aansprakelijkheid van partijen voor schade als gevolg van coördinatieproblemen	358
10.2.3.7	Een regeling van uittreding en toetreding tot de overeenkomst	360
10.2.3.8	Conclusie: het toetsingskader voor multilaterale overeenkomsten	361
10.3	De aannemingsovereenkomst (UAV 2012)	361
10.3.1	Instructie- en toezichtbevoegdheid coördinator	362
10.3.2	Welke partij vervult de functie van coördinator?	363
10.3.3	Bilaterale afspraken van belang voor de afstemming	363
10.3.4	Deelname van partijen aan een overlegstructuur	365
10.3.5	Kenbaar maken van de informatiebehoefte	366
10.3.6	Waarschuwingsplicht in het kader van de afstemming	367
10.3.7	Hinderen van andere aannemers	367
10.3.8	Aansprakelijkheidsregeling in het kader van coördinatie	368
10.4	De adviesovereenkomst (DNR 2011)	370
10.4.1	Instructie- en toezichtbevoegdheid coördinator	370
10.4.2	Welke partij vervult de functie van coördinator?	371
10.4.3	Bilaterale afspraken van belang voor de afstemming	372
10.4.4	Deelname van partijen aan een overlegstructuur	373
10.4.5	Kenbaar maken van de informatiebehoefte	374
10.4.6	Waarschuwingsplicht in het kader van de afstemming	374
10.4.7	Hinderen van andere adviseurs	375
10.4.8	Aansprakelijkheidsregeling in het kader van coördinatie	375
10.5	De geïntegreerde overeenkomst (UAV-GC 2005)	376
10.5.1	Instructie- en toezichtbevoegdheid coördinator	376
10.5.2	Welke partij vervult de functie van coördinator?	376
10.5.3	Bilaterale afspraken van belang voor de afstemming	378
10.5.4	Deelname van partijen aan een overlegstructuur	378
10.5.5	Kenbaar maken van de informatiebehoefte	379

10.5.6	Waarschuwingsplicht in het kader van de afstemming	379
10.5.7	Hinderen van andere opdrachtnemers	380
10.5.8	Aansprakelijkheidsregeling in het kader van coördinatie	380
10.6	De uitvoeringscoördinatieovereenkomst (VGBouw model 1999)	381
10.6.1	Voorwoord	382
10.6.2	Considerans	385
10.6.3	Art. 1 Algemene samenwerkingsplicht	388
10.6.4	Art. 2 Taken van de coördinator	388
10.6.5	Art. 3 Algemeen tijdschema; gedetailleerd werkplan	391
10.6.6	Art. 4 Algemene verplichtingen van partijen	393
10.6.7	Art. 5 Coördinatievergadering	393
10.6.8	Art. 6 Dreigende vertragingen	394
10.6.9	Art. 7 Tekortschieten van een partij	396
10.6.10	Art. 8 Arbeidsomstandighedenbesluit	397
10.6.11	Art. 9 Aansprakelijkheid van de coördinator	398
10.6.12	Art. 10 Toepasselijk recht	400
10.6.13	Art. 11 Beslechting van geschillen	401
10.6.14	Art. 12 Einde van de overeenkomst	402
10.7	Conclusie en beantwoording deelvraag	402
11.	Conclusie en beantwoording onderzoeksvraag coördinatie	407

Slotbeschouwing

12. Overkoepelende conclusie toezicht en coördinatie

12.1	Inleiding	417
12.2	Verschillen tussen toezicht en coördinatie	418
12.2.1	Multilateraal verband versus bilateraal verband	418
12.2.2	Noodzakelijke voorwaarde versus optionele activiteit	419
12.2.3	Een publiekrechtelijke component	419
12.2.4	Tussenconclusie	420
12.3	Overeenkomsten	420
12.3.1	Overlap van coördinatie en toezicht	420
12.3.2	Dezelfde eisen aan contractuele regelingen	420
12.3.3	Dezelfde aansprakelijkheidsvragen	421
12.3.4	Beantwoording overkoepelende onderzoeksvraag	422
12.4	Tot slot	423
	Samenvatting	425
	Summary	429
	Literatuurlijst	435
	Geraadpleegde jurisprudentie	467
	Curriculum Vitae	471